

T.C.
Kültür ve Turizm Bakanlığı
Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü

9 MİLLETLERARASI
TÜRK HALK
KÜLTÜRÜ KONGRESİ

TÜRK HALK EDEBİYATI

OSMANIYE İLİ DÜZİÇİ İLÇESİNDE Kİ KADIN TİPLEMELERİ

Ömer Faruk KIRMIT

GİRİŞ

Eski Türkler anneye “ög” derlerdi. Bugün kullandığımız öksüz kelimesi de buradan gelmektedir. Babadan sonra aileyi anne temsil ederdi ama ana daha önce gelir ve ana-baba denirdi (Ögel, 2001, 247-268). Türk devletlerinde kadınlar hem toplum hayatında hem de siyasî hayatta önemli roller üstlenmiştir. İslamiyet öncesinde de kadınsız bir iş görülmezdi. Kadın erkeğin tamamlayıcısıydı. O sürekli eşinin yanındaydı. Yabancı devletlerin elçilerinin kabulünde hatun da hakanla beraber olurdu. Tören ve şölenlerde de Hakan sağda, hatun solda oturur, elçiler bu şekilde ikisinin birden huzuruna çıkarlardı (Gültepe, 2008, 180). Türklerde aile toplumun yapı taşıdır. Ailenin temelini kadın oluşturur. Kadın, eşinin yoldaşı, çocuklarının anasıdır. Erkekler ev dışı işlerle ilgilenirken, ev içi işlerde kadın aktif olmuştur. Tarih boyunca kadınlar toplum hayatında önemli rol oynamıştır. Toplumun bu önemli varlığı hal ve hareketlerinden dolayı çeşitli şekillerde isimlendirilmiştir.

Düziçi yöresinde, kırsal kesimde orta yaşın üzerinde olan kadınlara hitap edilirken genel olarak ‘Gari’ ifadesi kullanılır. Gençler yaşlılara hürmet eder, saygıda kusur etmezler, gördükleri yerde ellerini öperler. Babanın annesine orta yaş ve üzerinde olanlar ebe, yeni gençler nene der. Önceden yörede kadınlar 15 yaşından sonra evlendirirlermiş, şu an evlenme yaşı 25 ve üzeri olmuştur. Hiç evlenmemiş bir gencin birinin dul bir kadınla evlenmesi hoş görülmez ve onlar için şöyle denilmektedir:

Almasınlar dul avradın dulunu

Ne yaparız parasını pulunu

Arkasına takmış üç beş kulunu

Ergen oğlan dul avradı almasın

Alırsa da muradına ermesin.

Boy Uzunluk-Kısalık ve Vücut Tipine Göre Kadınlar

Boyu kısa kilolu olana comuk; boyu kısa kalçası çok büyük olana eni boyunu başmış; kilolu olup oturduğu yerden kalkmayana lepe mi oturuyor veya kokar; boyu çok uzun olana beygir gibi; boyu uzun ama kilolu olana zartalaklı; boyu kısa olana sabun kertiği gibi veya tıknaz; boyu çok kısa olana pıhtı gibi; kısa boylu kilolu olana yerden yarma; boyu uzun olana cırık, kılıç kırığı; çok zayıf olana kasığı gecik veya yarısı ölü; kalçası zayıf göbeği olan kadına kuyruksuz; yüzü kilolu olana taslama; kalçası çok büyük olana tantırış; suratı uzun olana erkek suratlı denilir.

İş Tutuş Biçimine Göre Kadın Tipleri

İşi çok yavaş tutana kaşığı yıkar sapını yıkar, işi çok hızlı alelacele yapana çalıp çalpacı gibi denir. İş yaparken kap kacak kırana şavşaldak; işin birini tutup birini tutmayana eğirir eğirir ipi yok sallar sallar sapı yok denir. Her işi yapan, her isten anlayana becerikli anlamında beşirikli; beceriksiz, savurgan olana adamı ev etmez denir. Hiçbir işten anlamayan ancak kapı kapı gezen sünepe veya sülemepe gibi oturuyor denir.

Göv Tarla Yusuf Kurt ben avradı 3'e ayırırım: 'Zavrana Zort, Çepele Mülk, Hazreti Mülk' derdi. Zavrana Zort kadın, hiçbir işten anlamayan evi barkı kir pas içinde olan kadındır. Çepele Mülk kadın (yörede çepel diye yemek yenmiş kirlı kap kacağa denilir), evi pis, yemek bulaşığı olan çepeli yıkamadan üstünü başını giyininip kuşanıp süslenip gezmeye giden kadındır. Hazreti Mülk kadın ise, tam ideal olan herkesin istediği kadın tipidir. Evi barkı, üstü başı temiz olan, yörenin tabiriyle tiril tiril olan kadın tipidir.

Elbise Giyiş Şekline Göre Kadınlar

Üzerine giydiği şalvarı veya pantolonunun bağı gevşek olana pandıllı; kıyafeti çok geniş giyene abalı; Kıyafeti yerde sürünüp, yukarı çekmeye sühlüce;

Ten Rengine Göre Kadınlar

Yörenin iklim özelliğinden dolayı insanların geneli kumral veya esmerdir. Bu tip ideal olandır. Hatta yöre manilerinden birisinde

Sarı sevme çillenir

Beyaz sevme kirlenir

Seveceksen esmer sev

Gittikçe güzelleşir, demektedir.

Çok esmer olana abdal karası; beyaz olana ağ(ak) gibi; Sarısın olan kır gibi, çil gibi veya çil fişlak; Ne bayaz ten ne esmer ten yani kumral olana buğday benizli denir.

Toplumun İsimlendirdiği Diğer Kadın Tipleri

Çok hareketli yerinde duramayana dingildek; gerekli gereksiz, vakitli vakitsiz konuşana deli varrak veya haleylim; çok konuşana dilli düdük; akıllı az kıt akıllı olana sepeti seyrek veya koyun akıllı; kafasını kaldırmadan konuşana miymıntı veya hımhımı; dışarıda iyi güler yüzlü ama evinde tam tersi olana dili tatlı memeği kôr; ne kendi komşuya gider ne de evine birini getirmeyene hasiyetsiz; ne kimseden yemek yer ne kimseye yemek yedirir olana damah; eli açık olmayan yemek yedirmeyen mıkırız; kimseye güler yüz tatlı dil göstermeyene silik yüzlü, suratsız veya it suratlı; çok çocuğu olana enikli cücüklü; kocasının yanından ayrılmayana gişisek; kocasını aldattana ayağı dışarıda veya çift gişili; çok düşünene dokçalanıp duran denir.

SONUÇ

Kadın tiplerleri; yaşantı, örf ve adetler, din, inanış, insan, ahlak, aile anlayışları gibi konularda şekillenmiştir. Düziçi yöresinde kadının yaşantısıyla alakalı kelimeler ve kavramlar genel olarak açıklanmıştır. Araştırma yapılırken görülen şu ki, yörede kadınlar yukarıdaki gibi isimlendirilirken, bu isimlendirme yerme amaçlı kullanılmamıştır. Bu isimlendirmeyi yapan, kullanan ise yine hemcinsleri olan kadınlar olmuştur.

KAYNAKÇA

- Ögel, Bahaeddin, (2001), Düünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları, İstanbul, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Gültepe, N., (2008), Türk Kadın Tarihine Giriş, İstanbul, Ötüken Yay.

KAYNAK ŞAHISLAR

- Perihan Kırmıt, 1962 doğumlu, Okur-yazar, Düziçi.
- Ayşe Çömez, 1940 doğumlu, Okur-yazar, Düziçi.
- Fatma Kırmıt, 1988 doğumlu, Okur-yazar, Düziçi.
- Nazife Kazak, 1969 doğumlu, Okur-yazar, Düziçi.
- Yusuf Kurt, 1933 doğumlu, Okur-yazar, Düziçi.
- Şerife Düldül, 1972 doğumlu, Okur-yazar, Düziçi.